

VOORWOORD

Deze gemengde berichten uit Senegal en Burkina Faso zijn een nostalgische, maar ook humoristische terugblik van Hens Kraemer die als assistent-deskundige enkele jaren in deze West-Afrikaanse landen heeft gewoond. Senegal en Burkina Faso woeden in dit boek op een persoonlijke wijze met elkaar verbonden. Er ontstaat daardoor een merkwaardige soort competitie tussen deze twee landen die sterk wordt gekleurd door de waarnemingen van zijn Burkinabese huisgenoot in Senegal, Pascal, de deskundige uit de titel. Met een grote dosis zelfspot wordt de relatie tussen de assistent en zijn eigen, wat hij noemt, ervaringsdeskundige beschreven. Pascal, zelf vreemdeling in Senegal, maar Afrikaan, behoedt de assistent voortdurend voor zijn al te enthousiaste, soms wat naïeve acties.

Die competitie tussen Senegal en Burkina Faso komt ongemerkt op vele plaatsen terug en weerspiegelt de bewondering en een tikje jaloezie die de Burkinabe, zoals de bewoners van Burkina Faso zichzelf noemen, hebben voor de Senegalezen. Senegal komt er daardoor ziet zo best af: de Senegalezen zijn vooral mooipraters, taalvirtuozen en door hun aandacht voor uiterlijk schoon, ook een beetje losbollig, wat dan weer gedeeltelijk gecompenseerd wordt door de invloed van de islam (het alcoholgebruik is daardoor minder dan in Burkina Faso). In Burkina Faso daarentegen schijnen vooral ernstige, hardwerkende mensen te wonen die erg open en vriendelijk zijn.

Ondanks de sterk anecdotische stijl van het boek, ontstaat toch een bijzonder en indringend beeld van beide landen. Als antropoloog heeft Hens Kraemer een scherp oog voor details. Zijn vrienden en collega's worden niet alleen met liefde, maar ook met een fotografische precisie beschreven en zijn routebeschrijvingen zijn zo nauwkeurig dat je in Thies - de stad waar hij woont en werkt - of in Ouagadougou en omgeving - waar hij tijdens een korte vakantie naar terugkeert - zonder kaart de weg zou kunnen vinden.

Als verwoed lezer van de lokale pers doorspekt hij zijn eigen waarnemingen en overpeinzingen met gemengde berichten uit die kranten over alledaagse zaken en gewone mensen. Zijn fascinatie voor Goorgoorlou, een stripfiguur uit een Senegalees tijdschrift, die de dagelijkse overlevingsstrijd van de gemiddelde Senegalees symboliseert, is daarvan een goed voorbeeld.

Daarnaast komen de vele boeken die hij in zijn vrije tijd leest, regelmatig aan de orde om een uitstapje te maken naar de geschiedenis van West Afrika. Allerlei historische figuren passeren de revue: Joost van Vollenhoven, de tot Fransman genaturaliseerde Nederlander die zo'n merkwaardige rol speelde tijdens de Eerste Wereldoorlog, de inmiddels overleden president van Ivoorkust, Houphouet Boigny bijgenaamd *Papa Crocodile* die de revolutie van Burkina Faso maar onzin vond en het land Burkina Machin noemde, en vele anderen.

Tenslotte worden de uitstapjes die Hens Kraemer samen met een vriend of collega uit Senegal of Burkina Faso maakt, of de vergaderingen voor zijn werk, gretig gebruikt om iets te vertellen over land en cultuur. Zo wordt naar aanleiding van een bezoek aan een marabout in Kaoloack niet alleen duidelijk gemaakt hoe de islam in Senegal is georganiseerd en welke invloed de godsdienst heeft op het dagelijks leven en op politiek en economie, maar ook hoe charlatans (*maramouts-cadillac*) de islam misbruiken voor eigen gewin door goedgelovige Senegalezen om de tuin te leiden.

Tijdens een voetbalwedstrijd, die hij in Ougadougou bezoekt, worden de verschillen tussen Afrikaans en Europees voetbal van deskundig, antropologisch commentaar voorzien. Tegelijkertijd grijpt hij de leuzen op het veld aan om de filosofie van de inmiddels bijna mythologische ex-president Sankara, die sport beschouwde als een middel om de nieuwe mens te vormen, af te zetten tegen de negatieve invloed die westerse tabaksreclame in Afrika heeft. Dergelijke overpeinzingen hebben een kritische, en bij tijd en wijle moralistische inslag. Naar aanleiding van de Nederlandse geweldsfilm *Robocop*, die tijdens een busreis vertoond wordt, merkt de auteur op: Niet alleen chemisch afval gaat naar Afrika. Die kritische en moralistische teneur valt ook op als de ontwikkelingssamenwerking en de positie van ontwikkelingswerkers ter sprake komen.

Als assistent-deskundige die zijn vrije tijd in Afrika vooral gebruikt om het dagelijkse leven van de lokale bevolking te leren kennen, in Hens Kraemer zich sterk bewust van de bevoorrechte positie van ontwikkelingswerkers, die zoals hij schrijft 'leven als God in Afrika', alleen al omdat zij beschikken over de drie v's: *villa, voiture et virement* (bungalow, auto en bankrekening). Dat steekt schril af tegen de drie f's van de Senegalezen (*fauchés, fâchés et fatigués*) (blut, boos en moe)

Als *Monsieur Population* was Hens Kraemer belast met een project dat de boerenbevolking inzicht moet geven in de relatie tussen de dramatische bevolkingsgroei in Afrika en de verslechtering van het natuurlijk milieu. Met veel relativering wordt op verschillende plaatsen beschreven hoe moeilijk die opdracht is, zowel naar de doelgroep toe als naar zijn collega's. Zolang het hebben van (veel) kinderen nog steeds de belangrijkste oudedagsvoorziening in Afrika is, zal geboortebeperking weinig kans maken en zal de druk op de natuurlijke hulpbronnen toenemen.

Al deze anekdotes, filosofische overpeinzingen en impressies van boeken en artikelen die hij gelezen heeft, zijn opgetekend vanuit een enorme fascinatie voor taal. Dat blijkt onder andere uit zijn commentaar op de uitspraak van de Franse filosoof Cioran (Je leeft niet in een land, je leeft in een taal). 'Bedoelt hij daarmee dat het echte begrijpen van een cultuur pas mogelijk is als je haar taal spreekt. Als dat zo is, wat mis ik dan allemaal? En, als het aan de oppervlakte al zo boeiend is, hoe zou het dan zijn als je er helemaal induikt?'

Hens Kraemer is er tot zijn grote spijt nooit toe gekomen om de lokale talen echt te leren spreken, maar hij is bepaald niet aan de oppervlakte gebleven. Het verslag van zijn leven als assistent-deskundige is weliswaar geen landendocumentatie van Senegal en Burkina Faso geworden - daarvoor is het te impressionistisch - maar wel een erg informatief en onderhoudend boek.

Gerti Hessling
directeur Afrika-Studiecentrum